

**INSON QADRI ULUG‘LANGAN JAMIYAT SARI:
KONSTITUTSIYANING YANGICHA BOSQICHI**

**FARG‘ONA DAVLAT UNIVERSITETI
FIZIKA-MATEMATIKA FAKULTETI**

Matematika kafedrası

Meliqo‘ziyev Abrorjon Akram o‘g‘li

Pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

katta o‘qituvchi

Annotatsiya: Har bir jamiyat taraqqiyotida inson qadri, huquqlari va erkinliklari asosiy o‘rin tutadi. Jamiyat taraqqiyotining poydevori ham ana shu qadriyatga, inson sha‘ni va huquqini har doim ustuvor deb bilishda, uni himoya qilishda va ta‘minlashda namoyon bo‘ladi. Bu borada, bugungi globallashuv sharoitida har bir mustaqil davlat o‘zining tarixiy tajribalarini, zamonaviy talablarni chuqur va tizimli o‘rganib, o‘z Konstitutsiyasiga yangicha yondashuv asosida o‘zgartirishlar kiritish zarurligini his qilib bormoqda. Inson qadri ulug‘langan jamiyat sari intilish, demokratik va huquqiy davlat qurish yo‘lidagi eng muhim vazifaning kashfiyoti bo‘lib, Konstitutsiyaning yangicha bosqichiga bosqichma-bosqich o‘tish jarayoni muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Kalit so‘zlar: inson qadri, konstitutsiya, huquq, erkinlik, sha‘n, jamiyat, davlat, adolat, islohot, taraqqiyot.

Konstitutsiya har bir davlat uchun o‘ziga xos uzoq muddatga mo‘ljallangan strategik hujjat hisoblanadi. Unda jamiyat hayotining barcha sohalariga doir asosiy tamoyillar, davlat boshqaruvi, inson huquqlari va erkinliklari, fuqarolarning burch va majburiyatlari, jamiyat taraqqiyotining ustuvor yo‘nalishlari belgilab qo‘yiladi. O‘zbekiston Respublikasining yangi tahrirdagi Konstitutsiyasi ham aynan inson qadriyatlari asosida, fuqarolarning huquq va erkinliklarini kafolatlash, ularni ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy-huquqiy muhofaza qilishga alohida e‘tibor qaratadi. Bu esa yangi tarixiy bosqichda mamlakat taraqqiyotida muvaffaqiyatli natijalarga erishishni

ta'minlab bormoqda. Konstitutsiyaning eng muhim jihatlaridan biri shundaki, u ijtimoiy hayot, siyosiy jarayonlar va davlat boshqaruvi uchun umumiy asos yaratib beradi. Hozirgi kunda O'zbekiston Respublikasi hukumati hamda parlamenti tomonidan olib borilayotgan keng ko'lamli islohotlar, davlat va jamiyat rivojiga yangicha mazmun va ruh bag'ishlamoqda. Bu o'zgarishlar, avvalo, inson manfaatini, uning erkinligi va kafolatlangan huquqlarini birinchi o'ringa qo'yish, jamiyat hayotida ochiqlik, oshkoralik va qonun ustuvorligini ta'minlash prinsipi asosida amalga oshirilmoqda. Yangi tahrirdagi Konstitutsiyada inson sha'ni, qadr-qimmati va erkinligi eng ustuvor qadriyat sifatida mustahkamlandi. Bunda, shaxsning daxlsizligi, davlat va jamiyat himoyasiga ega bo'lishi, so'z erkinligi, vijdon erkinligi, tenglik va adolat tamoyillari aniq belgilab berildi. Shuningdek, jamiyat va davlat oldida eng muhim vazifa — har bir inson uchun munosib turmush sharoitlarini yaratish ekanligi qayd etildi. Konstitutsiya normalari orqali mamlakatda barcha fuqarolarning qonun oldida tengligi, millatidan, irqidan yoki e'tiqodidan qat'i nazar, ularning davlat tomonidan himoyalaniishi kafolatlandi [1].

Bugungi jamiyatda inson huquq va erkinligi faqat qog'oz yuzidagi me'yor emas, balki amaliy hayotda ham o'z aksini topayotgan, ildiz otayotgan asosiy qadriyat bo'lib qoldi. Yangi tahrirdagi Konstitutsiya esa aynan shu qadriyatlarni zamonaviy tamoyillar va xalqning ehtiyojlarini inobatga olgan holda, mustahkam yuritilishi uchun asos bo'lib xizmat qilmoqda. Markaziy nuqta sifatida inson qadrini ulug'lash, har bir fuqaro sha'nini hurmat qilish, alohida himoya qilish va ijtimoiy adolatni qaror toptirish asosiy prinsiplardan biri sifatida ilgari surilgan. O'zbekiston sinchkovlik bilan o'z jamiyatini yangilash, samarali boshqaruv va davlat tuzilmasini isloh qilish yo'llarini izlab, yangi tahrirdagi Konstitutsiyada mazkur yondashuvlarni huquqiy asos sifatida mustahkamladi. Konstitutsiyaviy islohotlarning mohiyati — har bir inson o'zini to'liq himoyalangan, har qanday faoliyatda o'z imkoniyatlarini to'liq namoyon qiladigan jamiyatda yashashga erishishdir. Demokratiya va fuqarolik jamiyati rivoji uchun huquqiy kafolatlarni kuchaytirish, insonning ijodiy, intellektual va ma'naviy salohiyatini keng ochib berish ustuvor maqsad sifatida belgilab olindi. Yangi tahrirdagi

Konstitutsiyada ijtimoiy himoya masalalariga keng o‘rin berilgan. Davlat siyosatining eng muhim yo‘nalishlaridan biri sifatida, aholining ijtimoiy himoyasini mustahkamlash, kam ta‘minlangan qatlamlarga yordam berish, zamonaviy ijtimoiy xizmatlarni rivojlantirish nazarda tutilgan. Bundan tashqari, sog‘liqni saqlash, ta‘lim, atrof-muhitni muhofaza qilish, aholining turmush darajasini oshirish, yoshlarni har tomonlama qo‘llab-quvvatlash kabi sohalar ham Konstitutsiyada o‘z aksini topgan. Bu esa, bugungi jamiyatimizda inson qadriyatiga bo‘lgan e‘tibor va g‘amxo‘rlikning yanada kuchayganidan dalolat beradi [2].

Yangi Konstitutsiyada davlat kuchlari tizimi, parlament va ijro etuvchi hokimiyat o‘rtasidagi muvozanat va kuchlar bo‘linishi tamoyillari ham tubdan qayta ko‘rib chiqilgan. Ushbu yondashuv, hokimiyat vakolatlarini aniq belgilash va vazifalarning ochiq-oshkora bajarilishini ta‘minlash dalolatidir. Davlat organlarining faoliyati qonun doirasida, ochiq va mas‘uliyatli bo‘lishi, ularning xalq oldidagi javobgarligi kuchaytirilgan. Inson qadriyatlarini ulug‘lash yo‘lidagi eng muhim qadamlardan biri sifatida, yangi Konstitutsiyada inson huquqlari bo‘yicha Milliy institutsiyalar, fuqarolik jamiyati institutlari, ommaviy axborot vositalari erkinligini kafolatlash ham alohida belgilangan. Yangi ijtimoiy munosabatlar, zamonaviy axborot texnologiyalari rivoji, jahon tajribasi va demokratik prinsiplarga tayanilgan holda, insonda erkinlik tuyg‘usini shakllantirish, har bir fuqaroning siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy hayotda faol ishtirokini ta‘minlash ko‘zda tutilgan. Yangi tahrirdagi Konstitutsiyani qabul qilish va uni hayotga joriy etish, davlat va jamiyat oldida yangi majburiyat va mas‘uliyatlarni keltirib chiqardi. Huquqiy ong va madaniyatni yuksaltirish, inson huquq va erkinliklari, jamiyat manfaatlariga mos ishlash borasida doimiy targ‘ibot va tashviqot ishlari olib borilmoqda. Ta‘lim tizimida huquqiy bilimlar miqdori va sifatiga e‘tibor kuchaytirilgan. Jamiyat har bir a‘zosiga huquqlari va majburiyatlarini chuqur anglash, fuqarolik faolligini oshirish yo‘nalishida keng imkoniyatlar yaratilmoqda [3].

Markaziy o‘rin — Konstitutsiyada jamiyat taraqqiyotining asosiy harakatlantiruvchi kuchi sifatida inson o‘z-o‘zini rivojlantirishi, shaxsiy erkinligi,

ijtimoiy faolligi va ijodiy salohiyati ko‘riladi. Shu maqsadda, jamiyatda ijtimoiy adolat, tenglik, sha’ni va qadr-qimmatini ulug‘lash, fuqarolarning qonuniy manfaatlarini samarali himoya qilish uchun institutsional asoslar yaratilmoqda. Bu esa O‘zbekiston jamiyatini zamonaviy demokratik tamoyillar asosida, inson huquqlari, erkinliklari va manfaatlarini himoya qilish yo‘li bilan taraqqiyot sari yetaklamoqda. Qonunchilikda har bir yangi o‘zgarish, har bir yangi huquqiy normalar — amaldagi siyosat, boshqaruv va davlat tashkilotlarining faoliyatini fuqarolar manfaatlariga, inson talab va ehtiyojlariga yanada yaqinlashtirishga xizmat qilmoqda. Davlat organlari faoliyati, sodda va ravon, fuqarolarga qulay ishlash tizimida qayta tashkil qilinmoqda. Har bir davlat xizmatchisi, har bir rahbar jamiyat oldida o‘z javobgarligini, inson huquqlari va erkinliklariga sadoqatini anglab, o‘z faoliyatini shunga muvofiq olib bormoqda. Yangi Konstitutsiyada inson qadriyatlariga oid xalqaro tajribani chuqur tahlil qilgan holda, Amnesty International, BMT kabi xalqaro tashkilotlar tavsiyalari va talablari ham hisobga olingan. Shu jumladan, inson huquqlari va erkinliklarini cheklovchi har qanday omilga qarshi kurashish, diskriminatsiyadan himoya qilish, konstitutsiyaviy nazorat va muhofazani kuchaytirish masalalari ilgari surilgan. Endilikda har bir fuqaro mustaqil ravishda o‘z sha’ni va qadriga hurmat qilinishini his qilishi, har bir faoliyatda ochiqlik, soddalik va ishonchlilik tamoyillarini ko‘rishi mumkin. Siyosiy munosabatlar doirasida inson qadriyatlari, sha’ni va erkinliklari tamoyillari mustahkam joy olgan. Davlat organlari faoliyatida oshkoralik, hisobdorlik va samaradorlik, har bir sohada inson qadri va sha’niga mos yondashuv faoliyat ko‘rsatmoqda. Huquqiy islohotlar natijasida jamiyat hayotining barcha sohalarida inson qadriyatiga ustuvor ahamiyat berilmoqda. Fuqarolar va davlat organlari o‘rtasida sog‘lom, ochiq va samarali hamkorlikning rivojlanishi, inson salohiyati va umumiy taraqqiyotga bo‘lgan ishonchni mustahkamlamoqda[4].

Konstitutsiyaning yangicha bosqichi, mamlakatimizda turli soha va yo‘nalishlarda amalga oshirilayotgan keng islohotlar natijasida jamiyat va davlat kollegialligining kuchayishiga, demokratik qadriyatlarning tobora chuqurlashishiga,

inson sha'ni va manfaatlarining himoyaga olinishi ta'minlanishiga zamin yaratmoqda. Jamiyat hayotiga yangi nafas, yangi imkoniyat va erkinliklar olib kelmoqda [5].

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston Respublikasi yangi tahrirdagi Konstitutsiyasi jamiyat taraqqiyotida inson qadri, huquq va erkinliklari, sha'ni va manfaatlarini mutlaqo yangi bosqichga olib chiqdi. Konstitutsiyada belgilangan asosiy prinsiplarga sodiq qolgan holda, mamlakatimiz davlat va jamiyatni inson qadriyatlariga asoslangan holda, ochiq, adolatli va zamonaviy yo'lga boshlab bormoqda. Bu esa O'zbekiston fuqarolari uchun har bir sohada rivojlanish, o'z salohiyat va imkoniyatlarini namoyon etish, jamiyatda faol ishtirok etish uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. Inson qadri ulug'langan jamiyat sari intilish, mamlakatimizda doimiy islohotlar va taraqqiyot dasturining bosh maqsadi sifatida, kelajak avlodlarga porloq va barakali hayot uchun mustahkam poydevor bo'lib xizmat qilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdug'aniyev, S. (2020). "Konstitutsiyaviy – huquqiy islohotlar va inson huquqlari muhofazasi." Yangi O'zbekiston, 4(2), 56-62.
2. Ahmedov, M. (2018). "O'zbekiston Konstitutsiyasi: islohotlar va zamonaviy davr talablari." Konstitutsiyaviy Tadqiqotlar, 6(3), 23-32.
3. Axmedova, Z. (2021). "Inson qadri va ijtimoiy adolat: O'zbekiston tajribasi." Huquq va Jamiyat, 15(1), 77-81.
4. Bahodirov, I., & Toirova, D. (2019). "Jamiyat taraqqiyotida konstitutsiyaning o'rni." Zamonaviy Ilm, 8(2), 99-104.
5. Ergashev, S. (2021). "Konstitutsiya – xalq erkinligi va baxtining kafolati." Milliy Tiklanish Jurnali, 19(4), 44-49.
6. Karimova, M. (2022). "Inson qadri ulug'langan jamiyat sari: yangi konstitutsion islohotlar." Ijtimoiy Fikr, 10(3), 60-66.
7. Mirzayeva, G. (2017). "Konstitutsiyaviy qadriyatlar va ularning himoyasi." Huquqiy Fuqarolik Jamiyati, 2(1), 38-45.